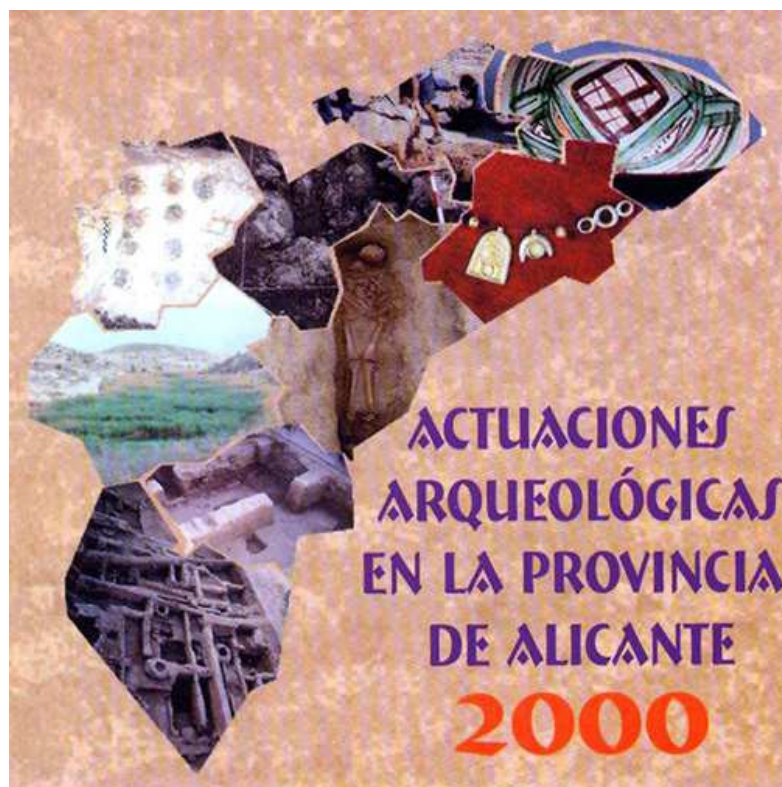

Prolongació passeig del Saladar - Carrer Castell d'Olimbroi.

El Fortí Fase V/6 (Dénia)

Josep Salvador Castelló i Marí

Publicación digital

Actuaciones arqueológicas en la provincia de Alicante. 2000

Editores

Fernando E. Tintero Fernández y M.ª José Rodríguez Manzanque y Escribano
Sección de Arqueología del Ilustre Colegio Oficial de Doctores y Licenciados
en Filosofía y Letras y en Ciencias de Alicante

Año de la edición: 2001

Depósito legal: A-772-2001

Nom de la intervenció:	Prolongació passeig del Saladar - Carrer Castell d'Olimbroi (El Fortí Fase V/6)
Municipi:	Dénia
Comarca:	La Marina Alta
Director:	Josep Salvador Castelló i Marí
Data de l'actuació:	01/03/2000 – 31/07/2000
Coordenades localització:	X 249750 – Y 4303800
Període cultural:	Almoràvid / almohade
Material dipositat:	Museu Arqueològic de la Ciutat de Dénia
Tipus d'intervenció:	Excavació de salvament

DESENVOLUPAMENT DE LA INTERVENCIÓ

L'excavació s'emplaçava a la zona nord-oriental de l'àrea arqueològica del Fortí. Amb aquest topònim es coneix l'antic raval marítim de la ciutat de Daniya, situat al sud-est d'aquesta. El lloc es trobava envoltat per un recinte defensiu que, amb una planta rectangular, delimitava una superfície de vora 12 ha. Estava separat de la tanca de la medina pel barranc del Riatxol. L'emplaçament del raval estava directament relacionat amb la zona portuària d'època islàmica i la ubicació de les Drassanes, situades al sud d'aquest sector urbà.

El resultat de la intervenció arqueològica efectuada a la prolongació del passeig del Saladar, l'any 1999, va estar el descobriment del cantó nord-oriental de la tanca de protecció del Raval, de la qual se'n coneixien diversos trams però no el seu recorregut exacte. En el propi cantó fou localitzada una gran torre de planta rectangular que protegia dos trams de murada, un de paral·lel a la costa i d'altre al barranc. A l'extrem occidental del llenç paral·lel a l'antic Riatxol aparegueren les restes d'un possible accés protegit per una torre de flanqueig, on la muralla forma un angle reentrant i discorre amb un tercer tram amb direcció sud-occidental. En l'extensió de terreny inclosa dins del recinte fortificat es va localitzar una gran necròpolis, amb la constatació de més de dues-centes sepultures.

Els treballs arqueològics objecte d'aquest estudi van documentar la continuació meridional de l'àrea d'enterraments.

La necròpolis estava ben delimitada a les bandes septentrional i oriental pels llenços de la murada. A la zona meridional els enterraments continuen davall

de les construccions modernes, com es va constatar en els talls de l'excavació i en la intervenció del carrer Doctor Manuel Muñoz (El Fortí-Fase V/2). El límit occidental estava constituït per un mur que separava la necròpolis d'un vial de trànsit islàmic, amb una orientació nord-oest/sud-est, documentat tant a l'excavació abans anomenada com al llarg del llenç sud-occidental. Les tombes estaven distribuïdes en filades paral·leles al vial i a certa distància entre elles, demostrant una clara organització de l'espai funerari. Entre la primera filada i el vial hi havia un espai buit de 4 m d'amplària disposat per a la circulació dins de la necròpolis. A continuació del corredor, es succeïen tretze filades d'enterraments i un altre espai exempt de sepultures de 12 m d'amplària. Després continuaven les filades catorze i quinze, aquesta última ja a prop del llenç oriental de la murada.

Les dades arqueològiques recollides durant l'excavació es troben encara en procés d'estudi, i per tant, sols es poden indicar trets de caràcter general.

Es van documentar 408 sepultures amb enterrament, amb una orientació sud-oest/nord-est. La gran majoria, 394, es tractava de fosses simples, excavades als estrats sorrencs naturals i ben diferenciades per la diferent coloració del reblit interior. Tenien una forma allargada amb els extrems arrodonits, amb les dimensions justes per disposar el cos. Sols es van constatar 12 fosses que duïen una preparació de pedres disposades als costats més llargs. Dues tombes tenien una preparació especial al voltant dels límits de la fossa: una d'elles formada per una filada de rajoles i l'altra amb morter. Les sepultures no presentaven cap tipus de delimitació externa de les fosses, excepte 4 exemples en què apareixien marcades amb una alineació de pedres, i 5 casos que s'assenyalaven amb una pedra disposada a la capçalera o als peus. Tanmateix es van localitzar 58 fosses que aparegueren sense cap esquelet ni altre element que indicara la seua utilització.

Els esquelets es disposaven en decúbit lateral dret i el cap orientat a l'est –indicació geogràfica de la ubicació de La Meca–. La posició dels braços més generalitzada consistia en el braç dret estirat al llarg del cos i l'esquerre flexionat amb la mà davant de la pelvis. Altres variants situaven els braços flexionats i les mans davant la cara, o ambdós estirats al llarg del cos. Les cames solien estar estirades al llarg del cos o flexionades.

Dels 408 esquelets exhumats, 56 corresponien a enterraments infantils, mentre que la resta eren adults: 235 es trobaven complets i 101 estaven afectats per

altres fosses o estructures modernes. Tanmateix van aparèixer 16 muntons d'ossos que indicaven l'aprofitament de l'espai de soterrament.

Atès les disposicions de l'Alcorà vers el ritu de soterrament, quasi la totalitat de les tombes no presenten cap tipus d'aixovar al seu interior, exceptuant tres casos en què els finats duïen elements personals: dos amb arracades i altre amb anell.

L'ús continuat de la necròpolis ve testimoniats per la documentació d'almenys tres nivells d'enterrament, sobretot en les sis primeres filades on es concentren el major nombre de tombes i l'aprofitament de l'espai. La cronologia del cementiri abastava des de les darreries del segle XI fins la primera meitat del segle XIII, quan s'abandona el jaciment amb la conquesta cristiana.

BIBLIOGRAFIA

BERENGUER LLOPIS, M. J.; BOLUFER MARQUÉS, J.; COSTA CHOLBI, P.; GARCÍA BEBIA, M. A.; GISBERT SANTONJA, J. A. i SENTÍ RIBES, M. A. (1994): "El recinte del Raval de Daniya -El Fortí-, Dénia", *IV Congrés d'Arqueologia Medieval Espanyola (Alacant, 1993)*, tom II, Asociación Española de Arqueología Medieval – Diputació Provincial d'Alacant, Alacant, pp. 261-267.

GISBERT SANTONJA, J. A.; BURGUERA SANMATEU, V. i BOLUFER MARQUÉS, J. (1992): *La cerámica de Daniya -Dénia-. Alfares y ajuares domésticos de los siglos XII-XIII*, Ministerio de Cultura, València.

Vista del sector oriental de la necrópolis

Tomba 112: fossa preparada amb rajoles